

ŠALCERNIS

Dzūkijos nacionalinio parko ir Čepkelių valstybinio gamtinio rezervato direkcija

Nr. 87 2013 m. Spalis

„Jis ne senbuvis, jis užėivis“

Rodos, atėjo laikas išsiaiškinti, kas yra vietinis, o kas užėivis. Ar trisdešimt metų Merkinėje gyvenantis ateivis jau gali būti vietinis? O ta darbšti šeima, kuri jau 50 metų gyvena ir triūsia kaimo ar miestelio bendruomenės labui, ar jau vietinė?

Atsakyti galima ir taip, ir kitaip, bet klausti reikia ne šitaip. Žiūrėkime, su kokiais ketinimais atsikelia žmogus į naują vietą. Galvokime, kodėl gyventojai vis labiau migruoja. Ar tų tikrųjų senbuvų merkiniškių, marcinkoniškių ir liškiaviškių vaikai neišvažiavo gyventi kitur? Išvažiavo. Ir juos ten taip pat vadina užėiviais? (Šitaip aštriai paklausti ragina nuoširdi Gerdos Giedraitytės – Gudjurgienės knyga „Atmintis yra Rojus. Pasivaikščiojimai po senąją ir dabartinę Merkinę“).

Senųjų, tradicinių Dainavos krašto kaimų išskirtinys bruožas dar nelabai seniai buvo uždarumas (Gal reiktų sakyti – nuoširdus uždarumas.) Ypač tai galima buvo pajusti šilinių dzūkų kaimuose. Margionių kaimo metraštininko Vaclovo Balevičiaus marti Jūratė Strazdaitė – Balevičienė mums yra taip sakiusi: „Jei atėjai iš Sūduvos, tu gali šimtą metų gyventi Margionyse ir vis tiek būsi ateivis, į tave žiūrės kitaip“. Tai tiesa. Dabar jau, žinoma, yra truputį kitaip, bet kodėl dar visai neseniai taip ryškiai buvo išskiriami saviškiai? Ir ne tiktai Margionyse. Klausimas aiškėja, kai pabandai atsekti kiekvieno kaimo kūrimosi istoriją. Dauguma kaimų šiluose įsikūrė prie upelių, kur pievos, ganyklos ir arimai derlingesni nei lygioje šilo erčioje. Geresnių arimų plotai ir nulėmė kaimų didumą. Šia prasme labai charakteringas taip pat būtų Levūnų kaimelis, įsikūręs prie Nemuno. Tiktai penkios sodybos, apsuptos sengirės. Daugiau čia tikrai niekas nebūtų tilpęs. Štai ir visa istorija: kiekvienas ateivis tokiuose kaimeliuose jau lyg ir kėsinasi į senbuvų žemę.

Aštuntasis Varėnos r. kraštiečių ir „naujųjų dzūkų“ susitikimas įvyko Merkinėje. Šventėje koncertavo Merkinės krašto meno kolektyvai. Brolių ČERNIAUSKŲ nuotraukos.

Liaudiškomis
melodijomis
nudžiugino
Algirdas
Tamulevičius
ir Aldona
Jančiauskienė
iš Pelekiškių
kaimo.

Emilija Rožankevičiūtė ir Roneta Saveiskytė.

Merkinės kultūros centro folkloro ansamblis
„Kukalis“ (vadovė Laima Jakštienė).

„Subatėlės vakarėly“, 2013 m.

„Ratilai“ Žiūrų kaime.

Jau aštunci metai, kaip Dzūkijos nacionalinio parko ir Čepkelių valstybinio gamtinio rezervato direkcija organizuoja folkloro festivalį „Subatėlės vakarėly...“. Ir šiuomet suvažavo ansambliai iš visos pasvietės. Visus svecus sucikom etnografinės sodybos kieman. „Ratilai“ atvažavo iš Vylniaus, jiem vadovauja dzūkas iš Nedzingės Darius Mockevičius, jau antrą rozų pas mus svecuosa Vylniaus urėdijos folkloro ansamblis „Nalšia“, katro vadovė Audronė Vakarinienė. Aukštaitijos kraštų atstovavo Sigutės Mudinienės vadovaujamas folkloro ansamblis „Čiulbutė“. Atvažavo ir susiedai iš Polščios (Lenkijos), tai folkloro ansambliai – „Uwroce“ ir „Vigrane“. Pas mus kraštan priimta, kad svecas pirmiausia pavalgydžinamas, o paskui jau darbuic prašomas. Tep ir buvo. Pirmiausia visi gardžiai papietujo, vienų valandėlį pasilsėjo ir jau trečių valandų vieni važavo koncertuoc in Musteikų („Čiulbutė“, „Vigrane“), kici in Žiūrus („Ratilai“, „Nalšia“, „Uwroce“). Musteikos kaime koncertas

vyko buvusios mokyklos kieme pas Astą Žūkaitę. Žiūruose visi rinkos in gražiai iščiūscytų, gėlėm apsodzytų ir uslanais nustacytų Alubauskų kiemų. Kiemas nelabai dzidėlys, ale daikto užteko visiem: ir daininykam, ir žiūrovam. Koncertų pradėjo kaimo gaspadinės, „Aukso paukštės“ lauretės, Žiūrų kaimo etnografinio ansamblio moteros, katrom vadovauja Marcelė Paulauskienė. Po savų koncertavo „Racilai“ iš Vylniaus. Stojų trys drūci vyrai ir kap užgiedojo paprastų partizaniškų dainų, tai net kojas pakirto. Nuvilnijo balsai per Margų pievas, per Ūlos upį in tuos miškus, kur šitas dainas kadaise partizanai dainavo. Gražiai dainavo susiedai iš Polščios, bet dar smagiau polkų graino folkloro ansamblis „Nalšia“. Ale kiek jai veselnai graino, tai ciek visi alei vieno šoko. Po koncerto gaspadoriai (Danutė, Rimutė ir Virginijus Alubauskai) ir Žiūrų kaimo bendruomenė visus vaišino šaltu beržų sulu, gardziu duonu su sūdzytaiš lašiniaiis ir pyragu su medum. Liūdna buvo palikc tų svetingų kiemų, ale čėsas namo, ba šaštų valandų laukia dzidelis koncertas Marcinkonysa.

Dar neprivažavus kaimo pradėjo lyc. Atrodo dzievilis visų dzienuų laikė vandenį savo uzbonan ir cik dabar sumislino tuoj vandeniui žamį palaiscyc. Atrodo – kitų dzienuų nebus. Tai raikėjo mumiem su visu „dzūkišku“ turgeliu ir koncertu kelcis in Marcinkonių kultūros namus. Tokis ir koncertas po stogu. Žmonių daugelis, salėn dušnuma, prakaitas visiem per akis ir nosis varva, ale kų padarysi, raikia graic ir giedoc, tai ir graino ir giedojo visi ansambliai iš visos dūšios. Visus sveikino direktorius Eimutis Gudelevičius. Paskui skubinomės vakaroc. Tokios

Festivalio dalyviai baigiamajame koncerte Subartonyse. Ričardo SINKEVIČIAUS nuotraukos.

veselios vakaruškos dar nebuvo ragėjis.

Kitų dienų visi kėlės anksci, ba pirmiausia pusrytėlį valgėm, o paskiau visi in ekskursijas išsivažinėjo. Kap seni žmonės sakė: „pabiro kap Grigo bitės po visų sviety. Pabuvojo prie „Ūlos akies“, kopo Merkinės piliakalnin, apžūrėjo Merkinės lankytojų centro ekspoziciją. Ca juos visus labai gražiai suciko ir apie Merkinė kraštų pasakojo lankytojų centro vedėjas Algimantas Černiauskas. Paskui visi suvažavo in Subartonis, kur vyko baigiamasis folkloro festivalio „Subatėlės vakarėly..“ koncertas. Skambėjo gražios dainos,

Ką senoliai porina

Vienijasi su žmogum bitė

Pasakoja **Paulina STASIULIONIENĖ**
iš Musteikos k.

Aviliuosa vaško daugiau buvo, dabar jau medaus daugiau daro, pirmiau buvo cig vaškas.

– Ar galit papasakot, kaip darydavo žvakes?

– Nu tai o kap, vaškų tai puoduosa jaugi, su medum, puoduosa, ir kap pečių iškūrini ir vaškas visas suslaidzia su tuom medum, suslaidzia, tadu jį ištrauki, nu būna tep kai vanduo, nu čirštesnis būna kaip vanduo, ir ištrauki. ir pastatai, atšūla, tas vaškas viršun nuplaukia, o medus lieka an dugno. Nu ir nuimi, ir tadu jaugi tų medų jau sau, o tų vaškų vėl teipo nuimi, jir jau tadu jį sudedzi vėl jau teipo puoduosa, kur jau be medaus, tai vėl puoduosa, ir verdancia uždedzi, ir jau tokia lantukė, ir tadu jisai suverda, suverda, vėl teipo inpili vandenio jau kokį pora litrų kap jau tynai, nu ir valai, ir vis verdanciu vandeniū užpili, kad jis nestengtų greitai. Ir būna jau tadu, vandenio inpili, kap mes vadam, nekocion ir ty pastatai, ir ty vis brauki sūramaišin, ir vis verdanciu užpili ir užpili, kol jisai jau matai, padaryta lantukė an to jau ty braukc, ir ragi, kad jau va vaškas jau nesbraukia. Nu ir tadu jau tos vaščynos, ka(p) vadė, jis tokis liknai kap sūris ir būna, nu bet ir juodas būna, jir jau ty niekas neieško (vaško), ty jau tos atliekos, tai tas jau išmeci. O ca vaškas, ir vėl teipo an to vandenio nucirpo ir jau švarus būna. Nu ir kab jau bažnyčiai, tai jau tų išlaistų vaškų jau tep jaugi ir veži. Nu bažnyčiai lėdavome ir žvakes jaugi, nu tai jau lėdavome, bet kurias jau aukojom bažnyčiai, tai jau bažnyčiai ir būna, o kurias jau sau pasliekci, tai sau pasliekci. Teipo šyldai, šyldai ir laji jau.

– O kiek sau naudodavot žvakes? Ar užsidegdavot namie?

graino muzikos, o glauniausia visuose koncertuose rinkos pacys akuratiniausi žmonės. Be jų pamačies šitų veselybių nikdi nebūt. Dzidelis dėkui Musteikos, Marcinkonių, Subartonių ir Žiūrų kaimų bendruomenėms, Varėnos kultūros centrui, V. Krėvės muziejaus direktorei Evelinai Buržinskienei, o pac dzidzausias AČIŪ visiems saviem (parkiečiam) už sunkų darbų rangenc respublikinį folkloro festivalį „Subatėlės vakarėly...“. Kap senoliai sako – visur gerai, ale pas mus gerausia. Iki kitų metų.

Jonas BAJORIŪNAS

– Tai namuose kab anksčiau nebuvo tos alektros, nu tai balanės, iš balanės buvo, ale bet, o jau kadu numirėlis ir visa, jaugi vis ciek dzvi nakcys skaitosi, jau tracių laidoja, jir ne teipo, ir dzienos metu žmonių būna jir gieda, jir dzienų, jir vakarines, nepalieka vieno to jau numirėlio po visai.

– O va kap krikščino vaikus, ar reikėjo žvakes?

– Nu tai kapgi, vaškinės, vien vaškinės buvo anksčiau iš laikų jaugi ca pas mumi, jir jau tų, ka(p) vado, parafino, tai lajinės jau kab, tai mes buvom neragėjy, vaškinės ir vaškinės.

– O vaškinės dėl ko geriau?

– ...bitė šventas daiktas, Kristaus palikimas, kodėl, sako, žmogus numyršta, o gyvulys ar ty kokis ar paukščis, ar kas jaugi nu tai nustipo, jau ty kokis šunelis ir ty karvė ar ty arklys tai nugaišo. O kap bitė? O vis ciek teb nesako, o vis ciek atrodo gyvūnas, vienijasi su žmogum bitė.

Kalbino **Dalia BLAŽULIONYTĖ**, filmavo „Lietuvos ryto“ žurnalistas **Vidmantas BALKŪNAS**, užrašė **Romas NORKŪNAS**
Romo NORKŪNO nuotrauka, 2012 m.

Švento Kazimiero draugija Marcinkonyse

Marcinkonyse lenkų okupacijos metais veikė keletas visuomeninių organizacijų bei draugijų. Dažnai buvo organizuojami lietuviški vakarai, skaitomos paskaitos įvairiomis temomis, rengiami koncertai, sporto varžybos, išvykos. Marcinkoniškiai noriai ir aktyviai dalyvavo jų veikloje. Viena iš tokių jaunimo savišvietos ir kultūrinio lavinimosi organizacijų buvo Šv. Kazimiero draugija. Jos oficialus pavadinimas: Šv. Kazimiero draugija jaunimui auklėti ir globoti.

1911 m. kunigas Konstantinas Stašys Marcinkonyse įsteigė kauniškės Šv. Kazimiero draugijos skyrių. Į draugiją užsirašė 53 nariai, o 1912 m. – 118¹ narių. Iki kurių metų šios draugijos skyrius čia veikė, nėra aišku. Apie jo veiklą nebuvo daugiau rašyta ir spaudoje. Vėl apie Šv. Kazimiero draugijos veiklą Marcinkonyse žinių atsiranda nuo 1927 m. 1927 m. gruodžio 8 d. Lietuvių Šv. Kazimiero Draugijos centro valdyba Vilniuje gavo vietos gyventojų prašymą dėl šios draugijos skyriaus ir skaityklos steigimo Marcinkonyse. Rašte nurodoma, kad pirmasis susirinkimas įvyks ūkininko Adomo Puočiausko namuose, o už tvarką pirmojo susirinkimo metu visą atsakomybę prisiima Jonas Kumpa. Apačioje yra 14 parašų². 1927 m. gruodžio 20 d. įsteigtas Šv. Kazimiero draugijos skyrius, pirmininku išrinktas Juozas Puočiauskas.

Šios draugijos veikloje dalyvavo daug Marcinkonių kaimo jaunimo. Už kiekvienų metų veiklą buvo atsiskaitoma draugijos centro valdybai, rašomi protokolai, vyko susirašinėjimas tiek su draugijos centro valdyba, esančia Vilniuje, tiek ir su kitomis institucijomis, buvo tariamasi svarbesniais klausimais. Veikė ir knygynėlis, kuris tarp marcinkoniškių buvo labai populiarus.

Apie draugijos veiklą buvo daug rašoma ir tuometinėje spaudoje. 1931 m. spalio 28 d., Vytauto Didžiojo mirties sukaktuvių proga, surengiamas lietuviškas vakaras³. Tokie vakarai rengiami dažnai, jų metu daugiausia dėmesio skiriama lietuviškoms dainoms. Draugijos susirinkimų metu buvo skaitomos paskaitos, minimos svarbios šventės. Apie vieną iš tokių susirinkimų rašoma: „Lapkričio 1 d. marcinkoniškiai gražiai pagerbė mirusius. Vakare įvyko draugijos skyriaus susirinkimas, skaitytos tai dienai pritaikintos paskaitos. Po to organizuotai aplankyti mirusiųjų kunigų, mokytojo Mačiulio, Lietuvių Šv. Kazimiero skyriaus narių ir lietuvio kareivio kapai⁴. Iš visų kapų labiausiai išsiskyrė žuvusiojo lietuvio kareivio Kazimiero Cebelio kapas, kuris buvo papuoštas gražiais tautiškais vainikais ir visas žerėjo nuo daugybės žvakučių šviesos“⁵.

Skyriaus susirinkimams ir renginiams buvo

Kitoje nuotraukos pusėje anstpaudas: „Lietuvių Draugija Jaunimui auklėti Šv. Kazimiero skyrius Marcinkonyse“.

reikalingi valdžios leidimai. Dėl jų išdavimo iškildavo nesutarimų su vietos policijos komendantu. Norėdami išspręsti šiuos nesutarimus, marcinkoniškiai kreipdavosi į draugijos valdybą. Buvo prašoma pagalbos ir, siekiant, kad vykdoma veikla būtų efektyvesnė prašydavo, kad atvažiuotų draugijos atstovas iš Vilniaus skaityti paskaitų ar parodyti kino filmų⁶. Skyrius norėjo pasistatyti namą, kuriame galėtų vykdyti savo veiklą. Siekiant surinkti reikalingą sumą pinigų, buvo rengiami vakarėliai su vaidinimais. Jų metu gautas pelnas buvo skiriamas medienai įsigyti⁷. Marcinkonių parapijoje buvo 10 Lietuvių Šv. Kazimiero draugijos skyrių: Darželių, Marcinkonių, Rudnios, Dubininko, Puvočių, Kašėtų, Žiūrų, Mardasavo, Mančiagerės, Zervynų⁸. Skyriai turėjo bendrą kasą, kurios lėšomis 1935 m. įsigijo lietuvišką bažnytinę vėliavą⁹. Vėliavą 1935 m. liepos 12 d. pašventino Varėnos klebonas kunigas J. Vaičiūnas. Šią vėliavą per procesijas iš eilės nešė parapijos skyrių pirmininkai, o kaspinus laikė tautiškai apsirengusios mergaitės. Parapijiečiai vėliava džiaugėsi, ją laikė savo vienybės simboliu¹⁰.

Draugijos skyrius prisidėjo ir prie girtuokliavimo problemos sprendimo. Organizavo blaivybės savaites, susirinkimų metu skaitė paskaitas apie alkoholio vartojimo kenksmingumą¹¹.

Prie Šv. Kazimiero draugijos skyriaus veikė keletas kuopų: sporto, choro, artistų. 1934 m. rašytame pranešime minima, kad veikia: „Choras – 20 narių, vadovauja V. Baniulis; sporto – 12 narių, vadovauja J. Tamulevičius; artistų – 25 nariai, vadovauja T. Sukackas, yra ir taupymo kaselė“¹². 1935 m. skyrius turėjo dvi sekcijas: „Sporto – 12 narių, vadovavo J. Tamulevičius. Mergaičių – 30 narių, vadovavo M. Petrušytė“¹³. Buvo įrengta sporto aikštelė, kurioje vasarą, beveik kiekvieną dieną buvo sportuojama¹⁴.

¹ Marcinkonis. Aušra, 1912, gegužės 3, nr. 9, p. 137; Maminskaitė-Kulbokienė,

V. Rytų Lietuva: vietovės, organizacijos, įvykiai, žmonės. Čikaga, 1997, p. 72.

² Lietuvių Šv. Kazimiero draugijos fondas, LMAVB RS, f. 175-191/1, l. 107.

³ Marcinkonys (Gardino apskr.). Vilniaus rytojus, 1931, lapkričio 18, nr. 91, p. 3.

⁴ Marcinkonys. Vilniaus rytojus, 1935, lapkričio 9, nr. 88, p. 3.

⁵ Lietuvių enciklopedija. Boston: Lietuvių enciklopedijos leidykla, 1959, t. 17, p. 288

⁶ Lietuvių Šv. Kazimiero draugijos fondas, LMAVB RS, f. 175-191/1, l. 77.

⁷ Marcinkonys (Gardino apskr.), Vilniaus rytojus, 1932, Balandžio 20 d., nr. 31, p. 3

⁸ Vilniaus rytojaus redakcijos fondas, f. 246-524, l. 1

⁹ Marcinkonys, Vilniaus rytojus, 1935, Rugpjūčio 3 d., nr. 60, p. 3

¹⁰ Ten pat.

¹¹ Skleidžiama blaivybės idėja, Marcinkonys (Gardino apskr.), Vilniaus rytojus, 1935, Kovo 6 d., nr. 19, p. 3

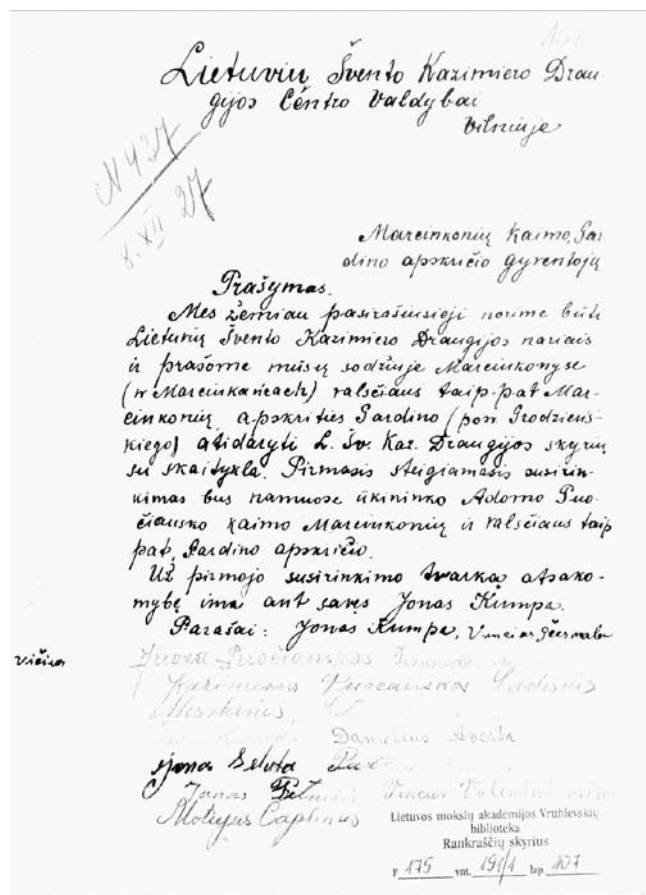
¹² Lietuvių Šv. Kazimiero draugijos fondas, LMAVB RS, f. 175-191/1, l. 24.

¹³ Ten pat, l. 9.

¹⁴ Mūsų krašto vaizdai. Vilniaus rytojus, 1935, sausio 19, nr. 6, p. 2.

¹⁵ Pavyzdiniai susiorganizavę. Vilniaus Rytojus, 1934, spalio 13, nr. 80, p. 3.

¹⁶ Maminskaitė-Kulbokienė, V. Rytų Lietuva: vietovės, organizacijos, įvykiai, žmonės, Chicago, 1997, p. 52

Šis dokumentas saugomas Lietuvos mokslų akademijos Vrublevskių bibliotekos Rankraščių skyriuje.

Dažniausiai žaidė tinklinį. Mergaičių sekcija kas mėnesį daromų susirinkimų metu skaitydavo, deklamuodavo, padainuodavo¹⁵. 1936 m. vasario 26 d. Balstogės vaivados nurodymu uždaryti draugijos skyriai Gardino ir Suvalkų apskrityse¹⁶.

Virginija PUGAČIAUSKIENĖ

Marcinkonyse 1936 m. lenkų nugriauto kryžiaus detalės. Nuotrauka iš Eugenijaus PEIKŠTENIO archyvo.

Merkinė – mūsų vaikystės pasaką

Pasibaigus Antrajam pasauliniam karui gyvenimo keliai mūsų gausią šeimą atvedė į Merkinę. Tėvas Mečislovas Giedraitis prieš tai dirbo geležinkelio valdyboje Vilniuje ir dėl darbo pobūdžio karo metais buvo keliamas iš vieno miesto į kitą. Su juo keliavome ir mes, šeima. Pasibaigus karui tėvas ieškojo pastovesnio darbo. Kaip dzūką nuo Alytaus, jį traukė Dzūkija. Alytaus kelių valdyba tėvui pasiūlė kelio meistro darbą ruožui nuo Merkinės iki Varėnos. Tokiu būdu 1946 m. tėvai ir mes penki vaikai – trys broliai, sesuo ir aš – atsidūrėme Merkinėje. Man, vyriausiajai, buvo dešimt metų. Apsigyvenome nedideliame ir ankštame namelyje Vilniaus gatvėje. Pokario gyvenimas sugriautoje Merkinėje buvo nelengvas, trūko maisto ir rūbų. Skurdas buvo nuolatinis svečias beveik visose karo nualintose merkiniškių šeimose. Kartais miestelyje, dažniau netolimuose kaimuose, aidėjo šūviai, vyko žiauri kova tarp partizanų ir sribų. Eidami į mokyklą, matydavome prie cerkvės suguldytus nužudytų partizanų kūnus, išsigandusius žmones, baimė sukaustė mokytojus ir mokinius. Neretai iš pamokų buvo iškviečiami mokiniai ir į mokyklą daugiau negrįždavo. Niekas nepaaiškindavo, kodėl vienas ar kitas mokytojas dingdavo.

Tačiau gyvenimas nesustojo. Lankėme vidurinę mokyklą, o tėvas diena iš dienos su darbininkais (gretimų kaimų vyrais) važiuodavo taisyti žvyrkelio (toks anuomet buvo kelias nuo Merkinės iki Varėnos), sodino paplentėje medžius, kurie, išaugę iki dangaus, dar ir šiandien stovi miestelio pakraštyje. Jie mums, vaikams, mena tuos nuostabius laikus, kai ir mes, ir medžiai dar buvome maži ir augome kartu. Mama Adelė Giedraitienė, mūsų šeimos ramstis ir

Gerda Giedraitytė – Gudjurgienė ir rašytojas Kazys Saja švenčiant Merkinės jubiliejų. Narcizo FREIMANO nuotrauka, 2009 m.

gelbėtoja, sunkiai dirbo ir jos rūpesčiu į mokyklą mes eidavome sotūs ir aprengti. Tėvai pirkto arklių, karvutę, melžė pieną, spaudė sūrius, kepė duoną, augino vištas ir kiaulaitę, mama net arklių mokėjo pakinkyti ir vadelioti, o vaikai ganė karvę, „mušė“ sviestą. Panašiai vertėsi ir kiti miestelio gyventojai.

2009 m. buvo minimas Merkinės 650 metų jubiliejus. Ta proga parašiau nedidelę knygėlę – prisiminimus apie pokario Merkinę „Atmintis yra rojus“. Joje rašiau: „*Merkinė mums – tai gyvenimo pradžiamokslis, ant kurio pagrindo stovime iki šiolei: tai šviesus mokyklos vaizdas ir mokytojų paveikslai; geraširdžiai dzūkai; vaikystė, nerūpestinga jaunystė ir neužmiršamos draugės; baltos miško samanėlės ir rudagalviai baravykai; švarų vandenilį čiurlenantis Stangės upelis; Nemuno ir Merkio didybė; piliakalnio paslaptis; bruknių ir spanguolynų rojus; nepakartojami saulėtekiai ir saulėlydžiai; dzūkiškos vasaros grožybės ir sidabru blizgantis pasakiškas žiemos miškas; tikėjimas į Dievą; saulėtos šventos Velykos ir mūsų pačių dažyti margučiai; Kūčių vakarienė visiems susėdus už balta staltiese padengto stalo ir tėvų padėka Dievui, kad esame visi sveiki ir kartu; mamos karpiniais ir saldainiais papuošta eglutė, kunigo kalėdojimas, kuriam labai ruošdavomės ir laukdavome; Trijų Karalių didybė; garsūs švento Roko atlaidai ir gausybė pakiliai nusiteikusių žmonių miestelio centre, gražus jų bendravimas ir nepakartojama dzūkiška šneka; Merkinė, tai tėvų namai ir visų buvimas drauge, tai gražiausi gyvenimo metai ir svajonės pamatyti dar įdomesnę pasaulį.*“

Ir šiandien šis mielas kampelis vis nepaleidžia ir traukia atvažiuoti. Brolis, sesuo ir aš baigėme didžiuosius savo gyvenimo darbus, esame pensijoje, užaugo vaikai ir anūkai ir mes kiekvieną pavasarį aplankome mūsų nuostabią Merkinę. Malonu matyti, kaip pasikeitė ir gražiai tvarkomas miestelis. Jį garsina ir Dzūkijos nacionalinio parko Merkinės lankytojų centro aktyvi veikla, niekada nepraleidžiu progos užkalbinti dar pokarį menantį senolį, pasiklausyti jo išminties ir dainuojančios šnekos. Graži gamta, istorinė praeitis vilioja ir Lietuvos poilsiautojus, ir užsienio turistus.

Dangaus, vandens ir žemės harmonija Merkinėje sukūrė pasaką, kurios, kaip tam vaikui, vis norisi ir norisi klausytis...

Gerda GIEDRAITYTĖ – GUDJURGIENĖ

In miškų ajau, grybukų radau...

Kai buvau mažas, kartą mano diedukai parnešė didžiulį „kašiką“ grybų. Jų vardų aš nežinojau, bet vadinau juos taip: didžiuuulis – mažiuukas, didžiuuulis – mažiuukas. Po daugelio metų, 8 klasėje, mūsų gimnazijos biologijos mokytojas Silvestras Pūtys išsiuntė mane, mano bendraklasį Daumantą Žitkų, devintokus Sigitą Pačkauską ir Dominyką Visocką į stovyklą grybams pažinti. Joje dar dalyvavo ir keturios mergaitės iš Varėnos „Ažuolo“ gimnazijos. Gyvenome Darželių kaimo sodyboje. Mums vadovavo Dzūkijos nacionalinio parko darbuotojai: dr. Onutė Grigaitė ir Emilis Tamošiūnas. Stovykla vyko nuo rugsėjo 26-os iki 28-os dienos.

Pirmąją dieną, 16 val. atvykę į Marcinkonis laukėme mergaičių iš Varėnos. Belaukdami keturiose su Onute pririnkome 9 skirtingas žoleles arbatai. Varėniškėms atvykus, Emilis su Onute supažindino mus, ką darysime. Tą patį vakarą išvykome į Čepkelių raistą. Mūsų tikslas buvo surasti kuo daugiau pelkėje augančių grybų. Jų iš tiesų radome nemažai. Grįždami į Darželius, sustoję miške, susikūrėm laužą ir išsivirėm arbatos. Kai pasiekėm nakvynės namus Darželiuose, Emilis parodė filmą apie Dzūkijos nacionalinį parką. O tada nuėjom miegoti.

Antrosios dienos ryte sulaukėme grybų specialistės (mikologės) dr. Redos Iršėnaitės iš Vilniaus. Mūsų vadovai mums išaiškino, kokių grybų rūšių galima aptikti Dzūkijos miškuose. Po trumpos pasikaitos kaip tik ir patraukėme į Darželių ir Kapiniškių mišką. Šį kartą mūsų tikslas buvo surasti kuo įvairesnių grybų rūšių. Po trijų valandų grybavimo radome: nemažai kazlėkų, baravykų, palšvąjį raudonviršį, žaliuokių, daug pušinių rudmėsių, voveraičių ir daugelį kitų valgomų ir nevalgomų grybų. Beje, Darželiuose grybų pririnkome ne tiek daug, kiek Kapiniškėse.

Kai grįžome, pavalgėme pietus, ir vėl prie darbo. Šį kartą pasiskirstėme darbais: vieni kūrė plakatus, kiti dirbdino medį, ant kurio

pakabino kelis plakatus apie grybus, tretį iš medžio skaptavo antspaudus: baravyką ir musmirę. Po šių darbų mane ir likusius dr. Reda Iršėnaitė išmokė atskirti grybų rūšis ir sudėlioti surinktą mūsų lobį į krepšelius pagal grupes: lakštabudiniai, voveraitiniai, baravykiniai, drebutiniai, kempininiai, žagarūniniai, pumpotaukšliniai, žvaigždūniniai, ausūniniai. Keliems grybams padarėme Herbarus (aprašus: grybo rūšis, kur ir kada jis rastas, kas jį rado). Vėliau surūšiavom grybus pagal reikiamas rūšis: baravykai, voveraitės, raudonikiai, rudmėsės, ūmėdės... Be abejo, sugrupavome pagal reikiamas grupes: lakštabudiniai, kempininiai ir t. t. Kai viską surūšiavom, reikėjo išmokti visus rastus grybus. Išmokom gana lengvai, tik kartais pamiršti, kuris tai grybas. Pavaikarėniavęėjome miegoti.

Paskutiniąją dieną, susitvarkę ir sudėję grybus į mašinas, išvažiavome į Varėnos Grybų šventę. Mūsų užduotis buvo organizuoti žmonėms loteriją: dalyvis traukia kortelę su grybo pavadinimu, tada iš sugrupuotų grybų privalo atspėti tą, kurį ištraukė. Jeigu parodo teisingai, gauna „baravyko“ antspaudą, o jeigu ne – „musmirės“.

Taigi, šioje stovykloje tikrai išmokau geriau pažinti grybus, sužinojau jų rūšis, grupes. O grįžęs namo ir kitą dieną su savo diedukais bei tėvais išvažiavęs į Maksimonių mišką grybauti, džiaugiausi pirmas radęs tikrinį baravyką. Ir ne vieną. Pagaliau ir aš pamėgau grybauti.

Kristupas ČERNIAUSKAS,
Merkinės Vinco Krėvės gimnazijos 8 klasės mokinys.

Stovyklos dalyviai miške. Emilio TAMOŠIŪNO nuotrauka, 2013 m.

„Sidabrinė bitė” Dzūkijos nacionaliniame parke

Senosios Varėnos Šv. Arkangelo Mykolo bažnyčioje minint Mikalojaus Konstantino Čiurlionio 138-ąsias gimimo metines po Šv. Mišių septynioliktą kartą buvo paskelbti ir pagerbti Varėnos kultūrai nusipelnę žmonės. Nuo 1996 metų „Sidabrinė bitė” laureatais tapo trisdešimt trys labiausiai rajono kultūrai nusipelnę kraštiečiai. Šiemet garbingi „Sidabrinės bitės” laureatų ženklai ir Savivaldybės kultūros premijos įteiktos ke-

ramikei Elvyrai Teresei Petraitienei ir ilgametei Varėnos kultūros centro direktorei Marytei Stoškutei. Sveikindami šių metų laureates ypač džiaugiamės tuo, kad į darbščias Elvyros Petraitienės rankas nutūpė devintoji „Sidabrinė bitė” Dzūkijos nacionalinio parko teritorijoje. (Tris „Sidabrinės bites” yra gavę Parko darbuotojai Henrikas Gudavičius, Eugenijus Drobėlis, Algimantas Černiauskas). Apdovanojimas Elvyrai Teresei Petraitienei įteiktas „Už keramikos tradicijų puoselėjimą, ypatingą tradicinio ir profesionalaus meno dermės jungtį, vienetinius, išskirtinius keramikos kūrinius Dalios

Tamulevičiūtės profesionalių teatrų festivalio nominantams ir Varėnos krašto garsinimą Lietuvoje ir užsienyje”. Elvyra Teresė Petraitienė su savo vaikais gyvena ir kuria Maksimonių kaime, netoli Merkinės. 2014 metais Dzūkijos nacionalinio parko lankytojai, apsilankę Merkinės lankytojų centre, galės pamatyti jos unikalių darbų personalinę parodą.

2013 m. „Sidabrinės bitės” laureatės
Elvyra Teresė Petraitienė ir Marytė Stoškutė.
Brolių ČERNIAUSKŲ nuotrauka.

VISAIS metų laikais graži yra dzūkų šilų ir panemunių gamta. Dzūkijoje dar gyvuoja senoviniai kaimai, senieji amatai ir verslai. Dzūkijos nacionalinio parko darbuotojai Jums padės suprasti svarbiausią Dainavos krašto savybę – etnokultūra gyva gali būti tikrai tada, kai senolio poringei pritaria čia pat almantis šaltinis.
Brangūs lankytojai, atvykę į šį kraštą, gerbk ir tausok jo taurų grožį.

Išsamią informaciją apie Parką ir Čepkelių rezervatą visi svečiai gali sužinoti lankytojų centruose:
Marcinkonyse: Šilagėlių g. 11, Marcinkonys, LT - 65303, Varėnos r.,
tel. 8 310 44466, 8 672 46388 elektroninis paštas: info@dzukijosparkas.lt

Merkinėje: Vilniaus g. 3, Merkinė, LT - 65334, Varėnos r., tel. 8 310 57245, 8 672 46275
Elektroninis paštas: merkine@dzukijosparkas.lt
„Šalčinį” rasite ir interneto tinklalapyje www.cepkeliai-dzukija.lt

ŠALČINIS

Adresas: Vilniaus g. 3,
Merkinė, LT - 65334, Varėnos r.
Tiražas 1500 egz.

Redkolegija: E. DROBELIS, H. GUDAVIČIUS,
A. ČERNIAUSKAS, M. LAPELĖ,
R. NORKŪNAS, D. BLAŽULIONYTĖ
Maketuotojas: V. ČERNIAUSKAS

Spausdino UAB „Albagrafija”
Pulko g. 96, LT - 62133, Alytus
Tel. 8 315 74140
El. p. alba@infoseka.lt
Laikraštis atspausdintas ant popieriaus,
pagaminto iš antrinių žaliavų.